

A PÉNZÜGYI FOGYASZTÓVÉDELEM EGYES ALAPKÉRDÉSEI

**Jogdogmatikai, történeti, rendszertani alapok jogalkalmazási és
metajurisztikus kitekintéssel**

PhD értekezés

TÉZISEI

Dr. Veres Zoltán

Témavezető:

Dr. Halustyik Anna tanszékvezető, habilitált egyetemi docens (+2017)

Dr. Halász Zsolt tanszékvezető, egyetemi docens (2017-8)

Budapest, 2018.

A kutatás tárgya és célkitűzései, a témaválasztás indokai

A pénzügyi fogyasztóvédelem gyakran használt kifejezés a sajtóban és a politikai, társadalmi közbeszédben is. A számtalan kontextus, amelynek kapcsán szóba kerül, azt sugallja, hogy sokféle megközelítés, illetve elvárás fogalmazódik meg vele szemben. Ez nem meglepő, hiszen hazánkban a devizahitelezés kapcsán előállt társadalmi problémák következtében került előtérbe e terület. Ezt megelőzően a magyar jogtudomány is csak egy-egy részkérdésével foglalkozott behatóbban, mint többek között az általános szerződési feltételek, a fogyasztó fogalma vagy fogyasztók jogai. Látható, hogy ezek a témák klasszikusan a polgári jog, esetleg a fogyasztóvédelmi jog tárgykörébe tartoznak. A helyzet alapvetően megváltozott 2008/2009 után, hiszen intenzív párbeszéd, majd jogalkotás indult meg a kialakult problémák kezelése érdekében. A jogalkotási láz felszínre hozta, hogy egységes alapok, szemlélet hiányában egységes jogalkalmazás és értelmezés sem alakulhat ki.

Értekezésem *célja* ezért a pénzügyi fogyasztóvédelem elvi megalapozása, rendszeres bemutatása az alábbi vezérfonal mentén: terminológiai és dogmatikai alapvetés, történeti előzmények, jogági kapcsolatok, közösségi jogi és alkotmányos alapokat követően a hatályos joganyag rendszerezett áttekintése. Az egyes tárgykörök kapcsán kitekintek a vonatkozó joggyakorlatra is. Ezt a jogtudományban hagyományosnak tekinthető tárgyalásmódot egyes metajurisztikus perspektívák irányába tett kitekintés egészíti ki. Tekintettel arra, hogy metajurisztikusnak tekinthető „minden világnézeti, morális, gazdasági, politikai vagy bármilyen más, pont nem jogi szempont,”¹ ennek kapcsán szükséges lehatárolni a vizsgálat tárgyává tett területeket, továbbá magyarázatra szorulhat, miért is kapnak helyet ilyen kérdések egy jogtudományi témájú dolgozatban. Ami a lehatárolást illeti, értekezésemben mindenek előtt az *etikai kérdéseknek* szentelek figyelmet, megvizsgálva a gazdasági etika, ezen belül a pénzügyi etika tárgyköreit és intézményrendszerét. Ehhez szorosan kapcsolódik az *alternatív szabályozás* problematikája, hiszen az etikai kódexeket a pénzügyi szektor szereplői tipikusan önszabályozás keretében alkotják meg. Nézetem szerint ezeknek a normáknak az ügyfelek védelme szempontjából van relevanciája; ideális esetben ezek kiegészítik, cizellálják a jog, mint erkölcsi minimum által előírt szabályokat, másrészt, mint azt kimutattam, a jog és etika, állami és alternatív szabályozás határai olykor elmosódnak, ami

---

¹ Techet Péter: A jog funkcionális értelmezése. 2007/5. 63-76. o. <http://www.valosagonline.hu/index.php?oldal=cikk&cazon=893&lap=0> (letöltve: 2017-01-03).

ugyancsak indokolja e vonatkozások tárgyalását. Emellett érintek *történeti*, szórványosan *gazdasági* és esetleg *szociológiai, politikai* szempontokat (például az uzsora háttere vagy a joggal szemben megfogalmazott társdali elvárások kapcsán) is, de ez utóbbi három tényező önálló következtetések alapjául nem szolgál, csupán a kontextus színesítéséhez járul hozzá reményeim szerint.

A *témaválasztás* mellett szólt a vizsgált területnek a devizahitelezés által felszínre hozott *aktualitása*, illetve a *társadalom nagyfokú érintettsége*. Éppen emiatt meglepő, hogy kutatásaim kezdetén (2008/2009-ben) alig találtam a kérdést tudományos igénnyel vizsgáló szakirodalmat, annál többen igyekeztek viszont valamilyen módon (további) hasznot húzni pórul járt adósok helyzetéből. Bár a különböző csoportosulások által hirdetett, nem egyszer radikális megoldási javaslatok elsőre tetszetősnek tűntek, hamar rádöbbsentem, hogy azok a nézetek, amelyek a kialakult helyzetért egyedül a bankokat tették felelőssé, így a többlet terheket is teljes egészében rájuk hárítanák át, nem tarthatók.

I. Az értekezés kiinduló hipotézisei

1. hipotézis:

Tekintettel arra, hogy a fogyasztóvédelem jogági jellege is vitatott, az ennek speciális területeként felfogható pénzügyi fogyasztóvédelmet jogágakon és jogterületeken átívelő, sőt jogon kívüli tartalommal is rendelkező multidiszciplináris területként értelmezem, amelyben helye van az alternatív szabályozásnak és vitarendezésnek, valamint az etikai reflexiónak is.

A jogrendszer jogágakra tagozódása a jogi szabályozás tartalmi különbségei (a szabályozás tárgya), illetve a szabályozás sajátos módszerei szerint alakul.² Ami ezek közül a *szabályozás tárgyát* illeti, önálló jogágról akkor lehet beszélni, ha a szóban forgó jogszabályok összessége kellően egynemű jogviszonyokra vonatkozik, és a szabályozás módszere is kellően jellegzetes, homogén.³ A Jogi Lexikon meghatározása szerint a jogág „a jogrendszer elkülönült része, azoknak a jogszabályoknak a csoportja, amelyek a jogi koherencia keretében jogdogmatikailag elkülönültek más tartalmú jogi előírások csoportjától.”⁴ A *szabályozás módszere* egyik megközelítésben a normák kógens, illetve diszpozitív jellegében érhető tetten. Ezen túlmenően a szabályozási módszer magában foglalja a normák jellemző megfogalmazási módját, a közös és azonos jelentésű fogalmakat, a sajátos jogviszonyokat, szankciókat és a sajátos felelősségi alakzatokat is. A jogágon belül kialakulnak a hasonló jogalkalmazási módok és jogértelmezés.⁵ Mindezek mellett a jogágiság kérdése *egyéb tényezők* – például az adott jogrendszer *tradícióinak* – a függvénye is.⁶

Ugyanakkor nem minden jogszabálycsoport tekinthető jogágnak. *Jogterületnek* nevezzük „a jogi normák többé-kevésbé összekapcsolódó és elkülöníthető összességét, amely a jogintézménynél szélesebb, de a jogág kritériumaival nem rendelkezik.” A jogterületről

---

² Szilágyi Péter: *Jogi alaptan*. Osiris, Budapest, 2006. 365. o., Szabó Imre: *Jogelmélet*. Budapest, Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, 1977. 62. o.

³ Burián László – Czigler Dezső Tamás – Kecskés László – Vörös Imre: *Európai és magyar nemzetközi kollíziós magánjog*. Budapest, KRIM Bt., 2010. 36. o.

⁴ Lamm Vanda – Peschka Vilmos – Ádám Antal (szerk.): *Jogi lexikon*. Budapest, KJK-Kerszöv, 1999. 292–293. o.

⁵ Szilágyi Péter: *Jogi alaptan*. ELTE Eötvös, Budapest, 2011. 366. o.

⁶ Szigeti Péter: *Jogtani és államtani alapvonalak*. Budapest, Rejtjel, 2002. 131–132. o.

általában két formában beszélhetünk: jogágon belül, vagy több jogágot részben átfedve (utóbbiakat szokás „kvázi jogágnak” is nevezni).⁷

Bár a fogyasztóvédelem létjogosultsága megkérdőjelezhetetlen, önálló jogági jellege mégis vitatott:

- a *jogdogmatista* irányzatot vallók szerint nem beszélhetünk önálló jogágként a fogyasztóvédelmi jogról, mivel a klasszikus felosztás szerint közjogra és magánjogra tagolható a jogrendszer, ezen kívül nincs harmadik csoport;
- a *funkcionalista* felfogás hívei azonban egy adott norma rendeltetéséből indulnak ki, ennél fogva azt az álláspontot képviselik, hogy a fogyasztóvédelmi normák igenis önálló jogágot alkotnak.⁸

Végső soron egyetértek azon állásponttal, miszerint a jogágiság, jogágakba történő besorolás – noha fontos a jogrendszer tagozódása, a jogtudomány és a jogi oktatás szempontjából – önmagában nem tekinthető egyfajta abszolút értéknek.⁹

Látható, hogy a fogyasztóvédelem önálló jogági jellegével kapcsolatban is többféle megközelítés tartja magát a szakirodalomban. Ami a *pénzügyi fogyasztóvédelmet* – itt most a fogyasztóvédelem speciális területként megközelítve - illeti, a *szabályozás tárgyköre* (sőt, a védelem alanya, tartalma is) többnyire kellően meghatározható, egységes *módszerről* azonban nem beszélhetünk, mivel magánjogi és közjogi vonatkozásai is vannak, e két fő jogágnak pedig alapvetően különböző a szabályozási módszere.

Abból kiindulva, hogy a *pénzügyi fogyasztóvédelem szempontjából releváns normák jelen vannak a magánjog, a közigazgatási jog és a büntetőjog klasszikus tárgykörébe tartozónak tekintett szabályanyagában is, a fenti klasszikus értelemben nem tekinthető jogágnak a pénzügyi fogyasztóvédelem, és amennyiben a jogágiság két fő és konjunktív követelményének a szabályozási tárgy és módszer hasonlóságát tekintjük, nem is várható önálló jogággá válása. Ez azonban nem kisebbíti jelentőségét, hiszen a pénzügyi fogyasztóvédelem jelentősége túlmutat a jogágiság - egyébként is problematikus¹⁰ - kérdéskörén. A jogon túli,*

---

⁷ Kun Attila – Petrovics Zoltán A közszolgálati jog önálló jogági fejlődésének kérdéséről, 7. o. In: Közszolgálati életpálya és emberi erőforrás gazdálkodás (szerk. Hazafi Zoltán). KIM, Magyar Közlöny Lap- és Könyvkiadó, Budapest, 2014.

⁸ Bencsik András: A fogyasztói jogok tartalmának és érvényesülésének közjogi keretei Magyarországon. Doktori értekezés Műhelyvita-anyag, Pécs, 2012. 9. o.

⁹ Kun – Petrovics (2014) 8. o.

¹⁰ Jakab András több problémára is rámutat, ezek alapján állítja, hogy „a jogágak elhatárolására (és önállóságának megállapítására) nem lehet jogelméletileg elfogadható kritériumot találni. Ezek ugyanis inkább tudományszociológiai és egyetemszervezési okokkal, egy-egy új törvény megalkotására irányuló törvényhozói

metajurisztikus vonatkozásai miatt *több, mint jogág – több tudománnyal összefüggésben álló ismeretanyag, sőt szemlélet.*

2. hipotézis:

A pénzügyi fogyasztóvédelem a fogyasztóvédelem dinamikusan fejlődő, folyamatosan formálódó területe (jogterület?), melynek rendszere, dogmatikai alapjai - a történeti előképek ellenére – nem szilárdultak meg. Napjainkban is mozgásban vannak egyes alapfogalmi, alapvető jogszabályai, szabályozási tárgykörének határai és az érvényesülését hivatott szervezetrendszer is.

Az alapfogalmakkal kapcsolatban utalok a fogyasztó fogalmat illetően az új Ptk. hatálybalépésével végbement változásokra, melynek eredményeképpen a fogyasztó kategóriája egyértelműen magánszemélyekre szűkül. Ezzel kapcsolatban számos ellentétes álláspont ismert a jogirodalomban (pl. Hámori Antal). A fogyasztó fogalommal kapcsolatos polémia jelentőségére a 3. hipotézis kifejtése során térek ki.

Alapvető jogszabályi változások zajlottak az elmúlt években – a jogrendszer egészéhez hasonlóan - a pénzügyi fogyasztóvédelem tárgykörében is. Az Alaptörvény nevesítette a fogyasztóvédelmet, 2013-ban új hitelintézeti és jegybanktörvény került elfogadásra, nem is beszélve az új Ptk-ról.

A szervezetrendszer vonatkozásában legszembetűnőbb a PSZÁF megszűnése, illetve MNB-be történő integrációja volt, emellett érdekes kísérletnek lehettünk tanúi a pénzügyi ombudsmani tisztség bevezetése, majd megszüntetése kapcsán.

3. hipotézis:

A fogyasztó fogalom, illetve a fogyasztóról vallott nézetek erőteljesen determinálják a védelem, illetve ezzel összefüggésben az állami beavatkozás mértékét és módját. Ugyanakkor az intervenció határainak kialakítása során figyelemmel kell lenni arra is, hogy jogállamban a beavatkozás nem lépheti túl az alkotmányos kereteket.

ötlettel, a társadalmi jelentőségre vonatkozó (jogászai) közvélekedéssel és (teljesen logikátlan) hagyományos beidegződésekkel magyarázhatók.” Jakab András: A szocializmus jogdogmatikai hagyatéka. Jogelméleti Szemle, 2003/4. Elektronikus folyóirat, elérhető: http://jesz.ajk.elte.hu/jakab16.html#_ftn1 (2016-12-31)

Minthogy – tautológiával élve - a fogyasztóvédelem a fogyasztónak tekintett személy védelmére hivatott, a védelem mértéke, erőssége és megvalósítási módjai nagyban függenek attól, hogy kit kell megvédeni, ki a védelem alanya. (Emellett legalább ilyen fontos az is, hogy mit tekintünk a védelem céljának). Ha a fogyasztóra végletekig kiszolgáltatott és tájékozatlan alanyként gondolunk, akitől még az sem várható el, hogy némi erőfeszítéssel tájékozódni tudjon a lehetőségek tengerében, úgy paternalista módszerekre lenne szükség. Az erőteljes beavatkozás viszont jelentős többletköltségeket eredményez, ami végső soron a fogyasztókon csapódik le. Ezért a zsinórmértéknek tekintett átlagfogyasztótól elvárható a kellő körültekintés, tájékozódás. Ebben a felfogásban a fogyasztóvédelem feladata, hogy a tájékozott döntéshozatalt elősegítse és az ennek ellenére bekövetkezett sérelmek orvoslásához biztosítsa a hatékony lehetőségeket.

Ez a megközelítés azért is indokolt, mert a jogállamiság és a jogbiztonság elve nem teszik lehetővé, hogy az állam bármikor, bármilyen módon megmentse a bajba jutott, meggondolatlan fogyasztókat. Különösen korlátozottak a lehetőségei már megkötött jogviszonyokba történő, utólagos jogalkotással való beavatkozás esetén. Ennek kereteit az Alkotmánybíróság dolgozta ki. Ezek szerint az államnak alkotmányos módon alapvetően a *clausula rebus sic stantibus* elvének figyelembe vételével van lehetősége beavatkozni, amennyiben az intervenciót megalapozó probléma társadalmi méretű.

4. hipotézis:

A pénzügyi fogyasztóvédelem szerteágazó szabályozása több szempontból is „réteges”, illetve több lépcsős: egyrészt a normahierarchia szempontjából, másrészt tárgykörök szerint, az általánosabb rendelkezésektől haladva a speciálisabbakig, harmadrészt a normák kényszerítő ereje szempontjából is kimutatható a rétegződés.

A pénzügyi fogyasztóvédelem tárgykörébe tartozó kérdéseket jóformán a jogszabályi hierarchia minden szintjén álló norma érint.

Másrészt, mint azt az 1. hipotézis kapcsán is kimutattam, az Alaptörvénytől kezdve számos, különböző jogágakba tartozó alapvető fontosságú kódex és egyéb törvény tartalmaz a pénzügyi fogyasztóvédelem tárgykörébe tartozó szabályokat, így a Polgári Törvénykönyv, a Büntető Törvénykönyv vagy a közigazgatás szerveire vonatkozó alapvető jogszabályok (pl. Játv.) is. A specialitás következő szintjét a klasszikus fogyasztóvédelmi rendelkezések

képezik, hiszen ezek közül például a fogyasztó fogalma, a tájékoztatásra, reklámra, a fogyasztók megtévesztésére vonatkozó általános szabályok (vagy legalábbis ezek jó része) relevánsak a pénzügyi fogyasztóvédelem szempontjából is. A sort a speciálisan pénzügyi fogyasztóvédelmi jogszabályok zárják, mint a fogyasztónak nyújtott hitelről szóló 2009. évi CLXII. törvény vagy a THM rendelet.¹¹

A normák kötelező ereje kapcsán megfigyelhető, hogy az általános kötelező érvénnyel bíró jogszabályok mellett jelentős az ún. soft law¹² körébe tartozó rendelkezések, valamint az alternatív szabályozás és az etikai dimenzió szerepe. Sajátos jelenségként tapasztaltam, hogy van bizonyos „átjárhatóság” e kategóriák között, illetve határaik sem mindig egyértelműek. Talán legjellemzőbb példája ennek, hogy a lakosság részére hitelt nyújtó pénzügyi szervezetek ügyfelekkel szembeni tisztességes magatartásáról szóló Magatartási Kódex (2009) bizonyos normái időközben jogszabályokba épültek be, másrészt a Kódexben foglaltak betartását a Felügyelet ellenőrzi, megsértésük esetén pedig bírság kiszabására is sor került.¹³

5. hipotézis:

A pénzügyi fogyasztóvédelmi szabályozásnak ahhoz, hogy fő rendeltetését valóban be tudja tölteni, a jelenlegi expanzív trendekkel ellentétben egyszerűbbé, de legalábbis áttekinthetőbbé kell válnia. A szabályozási tárgykörök további erőteljes expanziója az érvényesülés rovására mehet.

A pénzügyi fogyasztóvédelem területén hazánkban intenzív jogalkotásnak lehetünk szemtanúi az utóbbi évtizedben. Ezt a folyamatot jól leképezi a szakirodalom álláspontja is a pénzügyi fogyasztóvédelem szabályozási tárgyköreit illetően: míg a 2000-es évek elején megjelent források alapján négy fő tárgykört vázoltam fel, mintegy másfél évtizeddel később a szakirodalom már ennek majdnem kétszeresét jelöli meg szabályozási tárgykörként, az egyes tárgyköröket érintő jogszabályok száma pedig ugyancsak növekedett. Egyetlen példával szemléltetve, a fogyasztók korrekt tájékoztatását hivatott elősegíteni a termékek

¹¹ 83/2010. (III. 25.) Korm. rendelet a teljes hiteldíj mutató meghatározásáról, számításáról és közzétételéről

¹² Maga a kifejezés nehezen írható le egyetlen definícióval, ennek ellenére Kun Attila jól megragadja a fogalom lényegét: „Leginkább olyan normákra szokás használni a puha jog megjelölést, amelyek nem kikényszeríthetőek jogilag, nem rónak jogi kötelezettséget a címzettre („nem kötelező erejű jogi aktusok”). Mégis, a puha jog jelensége nem lehet „közömbös” a jogrendszer számára: a puha jogi normák sok esetben közvetett, kvázi-jogi relevanciával bírnak.” Kun Attila: A puha jog (soft law) szerepe és hatékonysága a munkajogban – Az új Munka Törvénykönyve apropóján. Pázmány Law Working Papers, 2012/41. 1. o.

¹³ Legelső alkalommal 2010. augusztusában került sor bírságolásra: A Pénzügyi Szervezetek Állami Felügyeletének FH-I/B-15/2010. számú, felügyeleti intézkedést és bírság kiszabását tartalmazó határozata a Porsche Bank Zrt. számára.

összehasonlíthatóságát célzó egységesített betéti kamatláb-mutató (EBKM) és a teljes hiteldíj-mutató (THM) bevezetése a 41/1997 (III.5.) Kormányrendelettel. Azóta számos más indikátor került bevezetésre (pl. EHM, TKM, TER, stb.) és újabbak bevezetése várható. Természetesen mindegyik mutató kötelezővé tétele jogszabállyal történik. E jogi aktusok tartalmazzák a mutatók elemeit, kiszámítási módját, tehát már önmagukban ezek a joganyag növekedését eredményezik. Kérdés, hogy ezek a mutatók, illetve az azokat leíró jogi aktusok alkalmasak-e a szándékolt cél – a fogyasztók jobb tájékoztatásának – elérésére? Empirikus kutatásaim során arra jutottam, hogy a legismertebb mutató, a THM jelentése nagyrészt ismert a fogyasztók körében, azonban a hiteltermék kiválasztása során nem számít döntő tényezőnek.

A pénzügyi fogyasztóvédelmi szabályozás során is figyelemmel kell lenni arra, hogy jogszabály alkotására csak akkor kerülhet sor, ha ezt egy új életviszony indokolja, vagy ha a korábbi szabályozás már nem felel meg a társadalmi fejlődés követelményeinek.¹⁴ A jogalkotás jogbiztonsága kapcsán az alapvető jogok biztosa a 2302/2012. számú alkotmánybírósági indítványában kifejtette, hogy amennyiben egy jogszabály tényállása túl részletező, túl szűk vagy túlságosan eseti, az megköti a jogalkalmazót és megakadályozza egy jogszabály tényleges hatásának kifejtését...¹⁵

6. hipotézis:

A szabályozás fejlesztésével kapcsolatos legfontosabb javaslataim – az 5. hipotézisben megfogalmazottakon kívül – a következők:

- a) a hatékonyabb jogérvényesítés biztosítása érdekében a szabályozó, felügyelő és egyéb szervek közötti koordináció, együttműködés fejlesztendő**
- b) a rendelkezésre álló alternatív vitarendezési fórumok hatékonyságát nagyban növelné, ha a pénzügyi szektor szereplői aktívabban elsegítenék ezek igénybevételét, valamint arra is szükség van, hogy ezeket a fogyasztókhoz is közelebb hozzuk.**

---

¹⁴ Petrik Ferenc: A jogalkotás elvi kérdései. In: A törvényalkotó dilemmái (szerk. Petrik Ferenc). HVG Orac, Budapest, 2008. 401. o

¹⁵ Kurunczi Gábor: A jogbiztonság alkotmányos elvének érvényesülése a jogalkotásban, 26. o. In: Verebélyi Imre (szerk.): Széchenyi István Egyetem Állam- és Jogtudományi Doktori Iskola Az állam és jog alapvető értékei a változó világban című konferencia tanulmánykötete, Győr, 2012. 22-29. o.

- a) Ombudsmani vizsgálat és a szakirodalom eredményei alapján rámutattam, hogy a fogyasztóvédelem számos szervezet feladatkörében megjelenik, ami vagy azzal a veszéllyel fenyeget, hogy párhuzamosságok keletkeznek, vagy rosszabb esetben a hatóságok közötti „aktatologatáshoz” vezet, akadályozva a fogyasztói jogok érvényesülését, nem beszélve arról, hogy a fogyasztókat is nehéz kérdés elé állítja annak kapcán, hogy panaszával mikor melyik szervhez forduljon. Mindez *minimálisan a felelős szervek közötti erőteljesebb együttműködést* követel meg. *Radikálisabb megközelítés* szerint indokolt a *szervek számának csökkentése* (erre láthattunk példát a pénzügyi közvetítőrendszer felügyeletét ellátó szervezetek esetében). Cseres Katalin például – nemzetközi vizsgálódások alapján - a versenyfelügyeleti és fogyasztóvédelmi hatóságok közötti integrációra lát lehetőséget.¹⁶
- b) A pénzügyi fogyasztóvédelmi jogviták alternatív rendezésének legfontosabb fóruma a Pénzügyi Békéltető Testület. A pénzügyi szektor képviselői többnyire pozitívan nyilatkoznak a PBT-vel kapcsolatban, ugyanakkor a pénzügyi intézmények által tett alávetések száma (2016. novemberig 78 db) és a hozzájuk fűzött fenntartások ezt nem támasztják alá. A fogyasztói oldalról a PBT megítélése kettős: egyrészt az ügyfelek bizalmát mutatja a testület iránt a növekvő ügyszám, ugyanakkor a fogyasztók¹⁷ és gyakorló jogászok¹⁸ részéről is egyre gyakrabban fogalmazódnak meg kritikák működésével szemben. Nézetem szerint elősegítené a fogyasztói jogok hatékonyabb érvényesülését, ha a PBT – az általános békéltető testületekhez hasonlóan – rendelkezne vidéki elérhetőségekkel, tárgyalási helyszínekkel. Ahhoz pedig, hogy valóban alternatívája lehessen a bírósági eljárásnak, el kellene érni, hogy a pénzügyi intézetek jóval szélesebb körben tegyenek – lehetőleg korlátozás nélküli - alávetési nyilatkozatot.

Bár a közösségi jog fontos eredményeket ért el a határon átnyúló viták rendezése kapcán, saját tapasztalataim is azt mutatják, hogy a közösségen belüli fogyasztói jogérvényesítés terén sok még a tennivaló.

---

¹⁶ Cseres Katalin: Együtt vagy külön? Intézményi megoldások a fogyasztóvédelem és a versenyjog területén, 87. o. In: In Valentiny Pál - Kiss Ferenc László - Nagy Csongor István (szerk.): Verseny és szabályozás 2012. MTA KRTK Közgazdaság-tudományi Intézet, Budapest, 2013. 64-96. o.

¹⁷ A fogyasztó csalódottságát erőteljesen fejezi ki az alábbi írás: Bukovszky László: PBT, avagy a devizaalapú hitelezési cirkusz bohóca. Elérhető: <http://hitelesmagyar.com/index.php/hireinkuj/100-pbt> (letöltve: 2016-12-31).

¹⁸ Többek között a hatáskör pontatlan megfogalmazására és transzparencia hiányára hívja fel a figyelmet Gárdos Péter – Rácz András: Néhány gondolat a Pénzügyi Békéltető Testületről c. írásában. Elérhető: http://gfmt.hu/cikkek/nehany_gondolat_a_penzugyi_bekelteto_testuletrol.php?lang=hun (letöltve: 2016-11-06).

II. A kutatás módszertana és az értekezés főbb szerkezeti elemei

Tekintettel arra, hogy a vizsgált terület sajátosságai alapvetően befolyásolták a kutatás módszereit, ezek pedig a dolgozat felépítését, így kissé rendhagyó módon Téziseimben a módszertant és a dolgozat felépítését együttesen mutatom be.

A megközelítem elsődlegesen elméleti, dogmatikai, valamint jogi elemző és rendszerező módszerű, a kitekintéssel a téma történeti összefüggéseire és joggyakorlatára. Az elméleti és rendszerező jelleg következménye, hogy viszonylag sok táblázat és ábra található a szövegben, a jobb áttekinthetőség és az összefogottabb, rendszerezettebb előadásmód érdekében. A hatályos jog tekintetében a magyar joganyagot vizsgálom, az elméleti alapok tekintetében a külföldi tudományos eredményekre is igyekeztem figyelemmel lenni.

A kutatás módszerére is hatással volt a téma interdiszciplináris jellege, így igyekeztem más tudományok fogyasztóvédelemmel kapcsolatba hozható eredményeire is utalni, e körben mindenképp előtérbe a közgazdaságtan (azon belül is főként a viselkedési közgazdaságtan és a joggazdaságtan) és az etika (gazdaságetika, pénzügyi etika) vonatkozó megállapításaira tértem ki.

A *források feldolgozása* tekintetében alkalmazott módszerem kettős:

- egyrészt törekedtem a releváns szakirodalom feldolgozására,
- másrészt a jogforrások elemzésére, különösen ott, ahol szakirodalom nem állt rendelkezésre, vagy a jogi szabályozás gyors változásai miatt a néhány éve megjelent munkákra is csak a friss jogszabályok figyelembevételével lehet támaszkodni.

A módszertanra meghatározó befolyást gyakorolt az a hipotézisem, hogy a pénzügyi fogyasztóvédelem jogágakon átívelő, egyúttal gyakran különböző jogági normák képében létező joganyag, azaz normái jóformán valamennyi jogágban, illetve jogterületen megtalálhatók. Ebből következően hangsúlyos az értekezésemben a jogági kapcsolatok bemutatására vonatkozó rész.

Dolgozatomban lényeges megállapítás, hogy a jog nem lehet egyedüli eszköz a fogyasztóvédelemben azért sem, mert a jogi szabályozás – természeténél fogva - nem alkalmas minden életviszony megfelelő rendezésre, ezért külön-külön fejezeteket szentelek az

alternatív szabályozási és vitarendezési kérdéseknek, valamint a pénzügyi etika kínálta lehetőségeknek.

III. A kutatás eredményei, hasznosítási lehetőségek

A pénzügyi fogyasztóvédelem elvi megalapozását hasonló terjedelemben elvégző munka magyar nyelven ismereteim szerint eddig még nem látott napvilágot. Értekezésem ezért reményeim szerint hozzájárulhat a „háborgó tenger lecsillapításához” azáltal, hogy támpontokat adhat a pénzügyi fogyasztóvédelem alapjainak megszilárdításához és feladatainak pontosabb, szélesebb társadalmi igényeknek és a jogállamiság kritériumainak egyaránt megfelelő megállapításához. A kérdés aktualitását többek között az adja, hogy a devizahitelezés okozta társadalmi problémák következtében a fogyasztók gyakran túlzó, és/vagy a jogállamiságnak nem megfelelő elvárásokat támasztanak a pénzügyi fogyasztóvédelemmel szemben, ugyanakkor a jogalkalmazás is bizonytalan számtalan kérdést illetően. Ezek a problémák végső soron olyan kérdésekhez vezetnek vissza, hogy meddig terjednek az állami beavatkozás határai, vagy mit várunk el a védelem alanyának tekintett fogyasztótól.

Újszerű megközelítés, hogy a szakirodalmi forrásoknál szélesebb történeti perspektívába helyeztem a tárgykört, bízva abban, hogy a korábbi megoldások inspirációt, ötleteket adhatnak a jogalkotónak és jogalkalmazóknak. Ehhez korabeli, ebben a kontextusban még nem vizsgált jogalkotási aktusokat is feldolgoztam.

Általában egy jól körülhatárolható társadalmi viszonyt rendező szabályanyag esetén, amennyiben a normatömeg elér bizonyos „mennyiséget”, megjelennek olyan törekvések, hogy ebből az anyagból önálló jogterületet vagy jogágot hozzanak létre. Ezzel az általánosnak tekinthető törekvéssel szemben rendhagyó a viszonyulásom, amennyiben a fogyasztóvédelem sajátosságai miatt nem ebben látom a fejlődés kulcsát. Az egységesebb szemléletmódot és különösen a következetesebb jogalkalmazást magam is célnak tekintem, de a pénzügyi fogyasztóvédelem sajátos létformáját inkább a jogágakon átívelő, sőt metajurisztikus elemekkel átszőtt jellegében látom. Ez a felismerés vezetett egyrészt arra, hogy a jogági kapcsolódási pontokat, a különböző jogterületek vonatkozó normáit (az egy-egy jogterületet megalapozó munkák általános megközelítésével szemben) ne „csak” határterületeknek,

hanem a pénzügyi fogyasztóvédelem „szövetének” tekintsem; másrészt arra, hogy az állam alkotta jog határain túlra merészkedjek. Az alternatív és etikai szabályok révén a fogyasztók védelme komplexebbé tehető, másrészt ezek alkalmasak a jog „tehermentesítésére” is, elősegítve a túlszabályozás káros hatásainak elkerülését.

Végül, de nem utolsó sorban reményeim szerint értekezésem kedvet ébreszt a kérdés tudományos igényű kutatásához és hozzájárulhat a témában folytatandó tudományos és azon kívüli társadalmi diskurzus élénkítéséhez.

A szerző publikációi

Publikációk magyar nyelven:

1. 2018. január: A pénzügyi ombudsman, mint a fogyasztói jogok védelmének egyik eszköze. Pázmány Law Working Papers, 2018/2.
2. 2017. december: Gondolatok a pénzügyi etikáról - üzlet, marketing vagy ennél több? Etikai kódexeken innen és túl: példák a magyar pénzügyi szektor etikájáról, társadalmi felelősségvállalásáról. In: Frivaldszky János - Tussay Ákos (szerk.): A természetjog napja. Konferenciatanulmányok. Pázmány Press, Budapest, 2017. 339-62. o.
3. 2017. december: Támpontok és dilemmák a szerződésekbe történő állami beavatkozás kapcsán. A devizahitelezés megoldására tett kísérletek természetjogi narratívában. In: Frivaldszky János - Tussay Ákos (szerk.): A természetjog napja. Konferenciatanulmányok. Pázmány Press, Budapest, 2017. 363-73. o.
4. 2017. október: Magyary Emlékkonferencia (Tatán, 2017. június 8-án Magyary Zoltán szülőházánál elhangzott ünnepi megemlékezés írott változata). Új Magyar Közigazgatás, 2017/3. 125-126. o.
5. 2016. december: *Európai dimenziók: A fogyasztóvédelmi szabályozás a közösségi jogban, különös tekintettel a pénzügyi szektorra.* Jogelméleti Szemle, 2016/4. 129-153. o.
6. 2016. december: *Az alternatív szabályozás és vitarendezés lehetőségei a pénzügyi fogyasztóvédelemben.* Pázmány Law Working Papers, Nr. 2016/32.
7. 2016. április: A pénzügyi fogyasztóvédelem alkotmányos megalapozása felé. Közjogi Szemle, 2016/1.
8. 2016. február: *Etikus-e, ami fair? Gondolatok egy törvény margójára.* In: Halustyik Anna - Klicsu László (szerk.): Cooperatrici Veritatis. Ünnepi kötet Tersztyánszkyné Vasadi Éva 80. születésnapja alkalmából. Pázmány Press, Budapest, 2015. 343-356. o.
9. 2014. november: *A pénzügyi fogyasztóvédelem alapjai, valamint Etikai kérdések a pénzügyi szektorban c. tankönyvrészek.* In: Halustyik Anna (szerk.): Pénzügyi jog III. Pázmány Press, Budapest, 2014.(309-357. o.)
10. 2014. június: *Gondolatok a hazai pénzügyi felügyeleti integráció margójára – különös tekintettel a fogyasztóvédelemmel összefüggő igazgatási szempontokra.* Pázmány Law Working Papers, 2014/8.

11. 2014. március: *Fogyasztóvédelmi kérdések a vallásszabadság és a kegyeleti jogok metszéspontjában - visszasságok a temetkezéssel kapcsolatos gyakorlat kapcsán*. In: Kovács Péter (szerk.): *Religio et constitutio*. Doktorandusz tanulmányok 1. Pázmány Press, Budapest, 2014. 123-128. o.
12. 2014. január: *Az információs társadalom jogi vetületei - Alkalmazott jogi informatika* c. tankönyv (szerk.: Christián László, Szent István Társulat, Budapest, 2013. 2. kiadás) társszerzője - E-cégeljárás, ingatlan-nyilvántartás c. 7. fejezet szerzőjeként (301-18. o.)
13. *Ügyfélvédelem a pénzügyi szektorban: gondolatok a pénzügyi fogyasztóvédelem egyes alapkérdéseiről*. Jogelméleti Szemle, 2013/4. 194-205. o.
14. *Fogyasztóvédelem a pénzügyi szektorban*. In: Dr. Glatz Ferenc: *Bevezetés a Bank és Tőkepiaci Jogba* (oktatási segédanyag). BME-GTK, Üzleti Tudományok Intézet, Budapest, 2013. - I. fejezet 8. pont (23-33. o.).
15. 2013. április: *Gondolatok a fogyasztóvédelem alkotmányos rangra emelése kapcsán, különös tekintettel a pénzügyi fogyasztóvédelemre*. Jogelméleti Szemle, 2013/1. 179-183. o. Megjelent még: Kovács Péter (szerk.): *Religio et constitutio*. Doktorandusz tanulmányok 1. Pázmány Press, Budapest, 2014. 203-210. o.
16. 2013. február: *A devizahitel-adósoknak nyújtott állami mentőöv lényeges elemei és egyes társadalmi, gazdasági következményei*. Iustum Aequum Salutare, 2012/3-4. sz. 195-211. o. (Ez az írás *A jogalkotás hatékonysága a pénzügyi fogyasztóvédelem aktuális problémái kapcsán – A „devizahitel kérdés” megoldására tett jogalkotói erőfeszítések és azok hatásai az adósok helyzetére* c. írásom javított, bővített, aktualizált változata)
17. 2012. november: *A fogyasztói és a szociális jogok egyes összefüggései, avagy a szociális jogok fogyasztóvédelmi aspektusai*. Jog-Állam-Politika, 2012/3. szám, 39-59. o.
18. 2012. július: *Gondolatok a magyar ombudsman rendszer átalakítása kapcsán - Rendhagyó recenzió Gabriele Kucsko-Stadlmayer: Europäische Ombudsman-Institutionenc. munkájáról az új magyar szabályozás tükrében* publikálásra került a jogiforum.hu oldalon (kézirat lezárva: 2011. december).<http://www.jogiforum.hu/publikaciok/480>
19. 2012. május: *A fogyasztók védelmét szolgáló tényállások a jelenlegi Btk-ban és az új Btk. tervezetében - különös tekintettel a fogyasztói csoportok szervezésével kapcsolatos kriminalizáció kérdésére* Fogyasztóvédelmi Szemle, 2012. május.

(http://www.fvszemle.hu/aktualis_szam/2012_majus/paragrafus/a_fogyasztok_vedelm et/)

20. 2012. május: *A jogalkotás hatékonysága a pénzügyi fogyasztóvédelem aktuális problémái kapcsán – A „devizahitel kérdés” megoldására tett jogalkotói erőfeszítések és azok hatásai az adósok helyzetére.* Pázmány Law Working Papers, 2012/10.
21. 2011. december: *Néhány etikai és jogi megfontolás a short selling ügyletek kapcsán – különös tekintettel az aranyszabály és a iustitia commutativa követelményére.* Iustum Aequum Salutare, 2011/4. 161-181. o.
22. 2011. december: *Az információs társadalom jogi vetületei - Alkalmazott jogi informatika* c. tankönyv társszerzője (szerk.: Christián László, Szent István Társulat, Budapest, 2011.) társszerzője - *Az elektronikus cégeljárás alapjai* c. 7. fejezet szerzőjeként.
23. 2011. szeptember: *Etikai megfontolások a short ügyletek vonatkozásában - Különös tekintettel az aranyszabály és a iustitia commutativa követelményére.* Jogelméleti Szemle, 2011/3. (<http://jesz.ajk.elte.hu/veres47.html>)
24. 2011. június: *Al Capone mosodájától az adóparadicsomokig – Recenzió Gál István László: A pénzmosás c. munkájáról.* [jogiforum.hu](http://www.jogiforum.hu) publikáció ([http://www.jogiforum.hu/files/publikaciok/veres_zoltan__recenzio-gal_istvan_laszlo-a_penzmosas\[jogi_forum\].pdf](http://www.jogiforum.hu/files/publikaciok/veres_zoltan__recenzio-gal_istvan_laszlo-a_penzmosas[jogi_forum].pdf))
25. 2011. március: *Környezetvédelmi szempontok a tulajdonjog korlátozásához.* De iurisprudencia et iure publico, 2011/1. 162-217. o.
26. 2009. október: *Környezetvédelmi szempontok a tulajdonjog korlátozásához.* Iustum Aequum Salutare, 2009/3. 257-284. o.

Publikációk idegen nyelven:

1. Rezension über das Buch Konsumentenschutz in Zentral- und Osteuropa. De iurisprudencia et iure publico, 2011/4. 198-207. o. (http://dieip.hu/2011_4_08.pdf)